

Construcția geopolitică a Versailles-ului și tribulațiile României Mari

(The geopolitical construction of Versailles and the tribulations of the Great Romania)

dr. Mihai MILCA

Abstract: *The Paris Peace Conference and the treaties signed by the winning powers, allied and associated countries with the defeated states of Germany, Austria, Hungary, Bulgaria and Turkey did not constitute a conclave of peace and continental reconciliation, reinforced by documents containing clear provisions, effective procedures and mechanisms meant to forever prevent the repetition of the horrors of the Great War. It was a great peace of great illusions that did not bring peace to Europe. In this context, it was accepted to create a centurianism that would emerge in France, in particular, by Germany and Soviet Russia without building a common defense system to make it functional. The three decades that followed the outbreak of World War II were only a period when states dissatisfied with the results of the Paris Peace Conference to reorganize.*

Keywords: *Paris Peace Conference, reconciliation, sanitary cord, defense, failure.*

La mai bine de un secol de la încheierea primei conflagrații mondiale care a făcut din Europa un tărâm al morții și al dezolării, al carnagiilor terifiante și distrugerilor nesăbuite, nu greșim prea mult dacă avansăm *a posteriori* o judecată istorică potrivit căreia bătrânul continent pare să-și fi epuizat atunci resursele hegemonice și vocația civilizatorie la scară planetară. Vom fi totodată obligați să constatăm că scurtul interludiu până la izbucnirea celei de a doua conflagrații de pro-

porții similare celei anterioare, la 1 septembrie 1939, nu a fost decât un „armistițiu prelungit” sau, așa cum remarca istoricul Ernst Nolte, un „război civil european” de treizeci de ani.

Conferința de Pace de la Paris și tratatele semnate de puterile învingătoare, țările aliate și asociate cu statele învinse Germania, Austria, Ungaria, Bulgaria și Turcia nu au constituit un conclave al păcii și reconcilierii continentale, întărit de do-

cumente cuprinzând prevederi limpezi, juste, edificatoare, proceduri și mecanisme eficiente menite să împiedice odată pentru totdeauna repetarea ororilor Marelui Război. A fost o pace însuflețită de mari iluzii care nu a adus însă și pacificarea Europei. După 11 noiembrie 1918, data semnării Armistițiului între principalii beligeranți, fenomenele de brutalizare și violență armată, conflictele locale și regionale, insurecțiile și campaniile revoluționare sau contrarevoluționare, epurările și atrocitățile interetnice au continuat în estul continentului, în Europa Centrală, Balcani, Anatolia, Orientul Apropiat, întrecând adeseori în ferocitate manifestările de cruzime și exterminare masivă, generalizată din perioada Primului Război Mondial¹.

La 18 ianuarie 1919, în capitala Franței, la Palatul Versailles s-au deschis lucrările Conferinței de Pace, într-o atmosferă febrilă și întrucâtva sub zodia precipitării. Data ca atare marca o simbolică vindictă peste ani. La 18 ianuarie 1871, în Parisul ocupat de armata prusiană, Wilhelm I a fost proclamat împărat al celui de al doilea Reich german, după ce Franța fusese zdrobită din punct de vedere militar și umilită fără drept de apel din punct de vedere politic.

Făuritorii păcii împărtășeau cu toții o stare de euforie încrezătoare în îndreptățirea revendicărilor lor în raport cu cei învinși, copleșiți și împovărați dintru început de responsabilitățile și vinovățiile lor cumulate de la declanșarea ostilităților până în ultimul ceas al războiului.

Atât marile puteri învingătoare cât și mai micii lor aliați aveau deja

propriile lor agende de probleme de urmărit și inserat pe ordinea de zi a lucrărilor din ceea ce se sconta a fi o conferință preliminară, care cu trecerea timpului s-a transformat într-o conferință *per se*. Domnea de asemenea și o atmosferă de confuzie favorabilă unor pertractări și întâlniri mai mult sau mai puțin oficiale, refuzate presei sau altor delegații la Conferință, evitate cu bună știință.

Spre deosebire de predecesorii lor de la Viena în 1815 care se străduiseră să pună capăt războaielor napoleoniene, consecințelor inerțiale ale Revoluției franceze de la 1789, căutând să impună Europei o ordine sub controlul unor monarhii temătoare de schimbare și progres, conducătorii Antantei au avut de făcut față unor presiuni reale: o presiune a timpului, o presiune din partea unor aliați nemulțumiți de perspectiva de a renunța la anumite pretenții teritoriale sau despăgubiri de război, o presiune datorată cursului tumultuos al evenimentelor din Europa Centrală și Răsăriteană și mai ales o presiune datorată expansiunii bolșevismului și acțiunilor de subversiune instrumentate de Komintern-ul proaspăt creat în ianuarie 1919, la Moscova.

Penalizarea învinșilor era desigur un obiectiv prioritar, dar nu era singurul. Președintele american W. Wilson flutura sloganul dreptului națiunilor la autodeterminare și pleda pentru o Ligă a Națiunilor și dezarmare. Delegația britanică era preocupată de rezolvarea Europei post-belice în așa fel încât Imperiul și securitatea Regatului Unit să nu aibă de suferit pe traseele ce legau Londra de Orient,

India și Africa. Franța, traumatizată de pierderile umane și materiale suferite în anii războiului și terorizată de eternul spectru al amenințării militare teutonice, își dorea securizarea flancului estic al Hexagonului, o frontieră impenetrabilă pe Rin, precum și o centură de siguranță în estul continentului prin alianțe încrucișate și mici antante cu statele naționale nou create sau reîntregite: Cehoslovacia, Polonia, Iugoslavia, România, Grecia.

Totodată, britanicii și francezii conveniseră cu multă discreție să-și împartă fostele teritorii aparținând cândva Imperiului Otoman din Orientul Mijlociu asupra cărora și-au impus mandatul sub egida înșelătoare a Ligii Națiunilor.

Italia, frustrată de ceea ce ireidenta peninsulară numea „victoria mutilată”, desfășura energii parcă inepuizabile pentru a contracara Iugoslavia și ieșirea acesteia la Adriatică, pe care Roma o considera o mare „interioară” mărginită de coasta dalmată italiană. Japonia, măcinată de complexe rasiale, se considera la rându-i marginalizată și minorizată de puterile anglo-saxone și aliații europeni².

Evident, toate aceste planuri și proiecții, ambiții și iluzii nutrite de participanții la Conferință au constituit, în pofida intențiilor inițiatorilor și protagoniștilor chemați să confere Europei o nouă configurație, în conformitate cu rațiunile modificate ce aveau să ghideze și să legitimeze opțiunile geopolitice ale conducătorilor *en titre* ai puterilor Antantei victorioase, surse *sui generis* ale turbulențelor cu care aceștia aveau să

se confrunte, atât în perioada ianuarie-iunie 1919, cât și în anii ce au urmat. Soluționarea problemei germane reprezenta elementul determinant în funcție de care avea să se cristalizeze noua concepție ce trebuia să prezideze arhitectonica echilibrului și stabilității continentului în epoca post-conflict. Se puteau crea premisele depășirii adversităților latente și manifeste ce conduseseră la izbucnirea războiului și activarea, ca într-un joc de domino, a unor alianțe defensive ca vectori ai agresivității, expansionismului și anihilării/nimicirii inamicului desemnat? Se putea continua contraproductiva logică a terorii și amenințării cu riposta militară sau, din contră, se putea inaugura o eră a reconcilierii prin negocieri, aranjamente și angajamente colective care să blameze și să facă inoperante agresiunile și amenințările cu recursul la forța armată?

Trebuie să reamintim că războiul s-a încheiat prin armistiții și încetarea ostilităților între puterile beligerante, germanii și aliații lor părăsind teritoriile ocupate, fără a fi vorba, într-o primă etapă de capitularea acestora și ocuparea de către Antantă a teritoriilor naționale ale Puterilor Centrale. Germanii s-au retras din Franța și Belgia ca și din România de exemplu fără ca efectivele lor militare să fie dezarmate, fără a fi capitulat sau fără a fi fost luate în prizonierat. Sigur că Germania, Austro-Ungaria, Bulgaria și Turcia au fost înfrânte și obligate de circumstanțele defavorabile de pe toate fronturile să recunoască acest lucru și să procedeze la

angajarea de tratative cu inamicii de până mai ieri. Percepția acestei situații a alimentat, la nivelul conducerii germane și a opiniei publice din Reich, ideea pernicioasă că armata imperială nu ar fi fost realmente învinsă și că doar dificultățile de aprovizionare și superioritatea numerică și tehnică adusă de intrarea SUA în război ar fi făcut ca balanța să fie închinată în partea celor ce se clamau învingători. Atunci când Aliții și-au făcut cunoscute condițiile impuse Germaniei, la începutul anului 1919, șocul produs și resimțit de militarii și civilii germani a fost extrem de dur și dureros, mai traumatic chiar decât dacă înfrângerea ar fi fost evidentă și acceptată de voie de nevoie. Amputarea drastică a efectivelor armatei imperiale, reduse de la 4,5 milioane la 100.000 de militari, modificările teritoriale în favoarea învingătorilor, în special în Est – regiunea baltică, Prusia Orientală, Silezia, Danzigul și Coridorul polonez – au întărit sentimentul larg răspândit că Germania a fost victima unui monstruos *diktat*³.

O altă chestiune preocupantă pentru corifeii păcii a constituit-o remodelarea zonei danubiene mitteleurope, anterior identificată cu Imperiul Austro-Ungar, care în toamna anului 1918 s-a dislocat sub presiunea centrifugă a națiunilor și naționalităților averse de a-și dobândi autonomia, independența sau reîntregirea cu statele în care locuiau conaționali cu care se identificau și solidarizau.

Antanta nu era pregătită pentru o astfel de eventualitate, care mai devreme sau mai târziu ar fi vulnera-

bilizat întreaga zonă fie prin conflictele interetnice sau între statele nou apărute ce nu ar fi întârziat să izbucnească, fie prin exacerbarea tensiunilor între noile state-națiuni și populațiile minoritare încorporate prin deciziile Versailles-ului între frontiere trasate potrivit unor considerente geopolitice interesate sau întreținând propensiuni plebiscitare. O temere deloc ignorată era aceea că toate construcțiile statale din Europa Centrală și de Est erau expuse riscului de a intra n orbita unei Germanii revigorată sau de a cădea pradă, în condiții de criză, în plasa dominației economice și politice a puternicului lor vecin regional.

Cu sagacitatea-i binecunoscută, Winston Churchill constata: „balcanizarea Europei de sud-est înainta rapid, având drept consecință mărirea relativă a Prusiei și a Reichului german care, deși obosit și marcat de război, era intact și copleșitor pe plan local”⁴. Germania rămânea marele și incontestabilul pericol nedezamorsat pentru puterile Antantei.

Aprehensiunea Franței față de o Germanie mereu la pândă pe Rin, care nu și-a asumat înfrângerea și care părea să-și fi păstrat potențialul de acțiune expansivă, odată ce ar fi apărut condiții prielnice într-un viitor mai mult sau mai puțin apropiat, onoarea micilor state-națiuni slave din Europa Centrală și Sud (Cehoslovacia, Iugoslavia) și a Poloniei și României față de un pangermanism arogant care își arătase capacitatea, rapacitatea și spiritul metodic de a domina și exploata popoarele din jur au făcut să iasă în evidență un obiectiv prioritar al

Conferinței. Și anume edificarea unui zid sau, mai exact, a unui lanț de state între Germania și Rusia care să descurajeze o Germanie prea incisivă și o Rusie anarhizată și contagioasă prin mesajul destabilizator al bolșevismului⁵. De altfel, prima jumătate a anului 1919 a fost contextul circumstanțial al tentativelor, eșuate în cele din urmă, de implantare a unor republici sovietice în centrul continentului (în Ungaria și Bavaria) – experiențe stupefiante de natură să-i alerteze la maximum pe făuritorii păcii de la Paris.

Reconstituirea statului polonez ca verigă principală a unui lanț de state acoperind zona extinsă de la Baltica la Marea Neagră aflată la frontierele vestice ale Rusiei Sovietice nu era decât o precară soluție de moment ce avea să-i condamne pe polonezi să retrăiască peste numai douăzeci de ani tragedia ștergerii țării lor de pe harta Europei prin acțiunea concertată a celor două imperii totalitare, Germania hitleristă și URSS, pentru care Polonia nu reprezenta altceva decât un „stat-avorton” al sistemului versailles-ez.

Austria și Ungaria – ca state succesoare ale fostului Imperiu habsburgic – diminuate teritorial prin Tratatul de pace de la Saint-Germain și Tratatul de pace de la Trianon dar evidențiind o mai mare omogenitate etnică decât înainte de război nu au reușit, în pofida unor eforturi disperate politico-diplomatice, să beneficieze de bunăvoința învingătorilor, fiind constrânse să se mulțumească, fără a fi renunțat la trufia și ambițiile reziduale ex-imperiale, cu o condiție minorizată în plan geopolitic

regional. Cehoslovacia, Iugoslavia și România resimțeau pe bună dreptate în aceste condiții ostilitatea Ungariei, în special, alimentată de frustrări și resentimente istorice față de slavi și români, justificându-se astfel cumva alianțele regionale de mai târziu (Mica Antantă și Antanta Balcanică). Austria, nemairegăsindu-și rostul în noua configurație a Europei și Mitteleuropei, a fost împinsă prin forța împrejurărilor în brațele Germaniei. Nu întâmplător ideea unirii (Anschluss) cu mai puternicul vecin de la nord, ascensiunea irezistibilă a austriacului Adolf Hitler la conducerea Reichului și în cele din urmă încorporarea Austriei în 1938 în Imperiul nazist nu pot fi dissociate de datele geopolitice ale micului stat danubian în anii ‘20-’30 ai secolului trecut și de dezinteresul Versailles-ului pentru prezerarea independenței față de Berlin.

Revenind la Conferința de Pace de la Paris și la modul în care România a fost tratată de aliații săi din război se cuvine să facem câteva precizări preliminare. Anterior deschiderii oficiale a lucrărilor Conferinței de Pace, guvernul român a ținut să clarifice, de comun acord cu Aliații, statutul de care urma să beneficieze România la acest important forum. După cum se știe, intrarea românilor în război de partea Antantei a avut la bază tratatul alianță din 4/17 august 1916 prin care Bucureștii se angajau să lupte contra Puterilor Centrale, obligându-se prin art. 5 din tratatul respectiv „să nu încheie pace separată decât în unire [cu Aliații, n.n.] și în același timp”⁶.

Evoluțiile militare defavorabile din toamna anului 1916 și rezistența eroică din vara anului 1917 pe frontul din Moldova, defecțiunea trupelor rusești după revoluția din februarie 1917 și după lovitura de stat bolșevică din octombrie același an, au determinat România, rămasă fără de aprovizionare, resurse, armament și muniții, abandonată de Aliați și copleșită de armatele Puterilor Centrale, să caute o cale de ieșire din război și de salvagardare a statalității și existenței naționale aflate în pericol de moarte. Pacea separată semnată la București la 7 mai 1918, după tratatul de la Brest-Litovsk încheiat de Puterile Centrale cu Rusia bolșevică, poziționa România cu un statut precar, sub ocupația inamică, cu pierderi teritoriale dure-roase și cu stigmatul umilinței, Alianții nemaifiind dispuși să recunoască valabilitatea tratatului din august 1916. O atare atitudine din partea Puterilor Antantei pune sub semnul întrebării participarea României la Conferința de Pace. Cu toate acestea, faptul că tratatul de la București cu Puterile Centrale nu a fost ratificat de partea română și că guvernele aliate au acceptat într-un târziu că România fusese victima unor circumstanțe dincolo de voința sa politică și că în fapt statutul ei de țară cobeligerantă de partea Antantei nu putea fi negat în fapt, au făcut ca spre sfârșitul conflagrației România, reintrând în război contra Puterilor Centrale, să-și îmbunătățească poziția din perspectiva îndreptării participării la viitoarea Conferință de Pace. În acest sens, generalul Berthelot a avut o contribuție decisivă

prin raportul întocmit 7/20 noiembrie 1918 în care acest mare prieten al țării noastre sublinia: „România s-a aflat din nou în război cu Germania înainte de semnarea armistițiului, prin aceasta ea se află astăzi complet în rândurile Antantei”⁷.

Recunoașterea statutului de putere beligerantă, alături de Marea Britanie, Franța, SUA, Italia, Japonia sau Serbia și Belgia nu ferea România de un tratament discriminator în abordarea de către Consiliul Suprem Interaliat a chestiunilor de vitală importanță națională pentru liderii politici de la București. Uneori Consiliului Suprem i se adăugau miniștrii de externe, întrunindu-se astfel „Consiliul celor zece”, din rândul căruia respectivii miniștri de externe constituiau „Consiliul celor cinci”. Alături de aceste organisme funcționau un număr considerabil de experți, precum și 52 de comisii ocupându-se de anumite probleme de interes general sau ridicate de către țările participante. Asemeni delegația României a fost pusă în fața unor decizii luate peste capul ei, fără a fi fost consultată în prealabil, ceea ce a făcut ca, nu de puține ori, Ion I.C. Brătianu, prim-ministru și șeful delegației țării noastre la Conferință să formuleze critici și proteste care au deranjat pe Clemanceau, Lloyd George sau W. Wilson, obișnuiți să-i trateze pe mai micii lor aliați cu nedisimulată condescendență, amenințări voalate sau intimidări directe.

La 31 ianuarie 1919 în prezența delegației sârbe, Brătianu a pledat cauza României în fața Consiliului

Suprem. Așa cum subliniază Margaret Macmillan: „Brătianu a invocat argumente care mai de care mai variate, de la cele strict legale – României i se promisese Banatul în clauzele secrete ale Acordului de la București din 1916 cu care Alianții atrăseseră România în război – până la cele de tip wilsonian – toți românii trebuiau să trăiască uniți în cadrul unei națiuni. Pe parcursul perorării sale, a făcut apel la etnologie, istorie, geografie și a invocat sacrificiile făcute de România în timpul războiului”⁸. Atitudinea intransigentă a prim-ministrului român a displăcut celor ce arbitrau disputa asupra Banatului între cei doi mici aliați ai Antantei. Harold Nicolson, membru al delegației britanice care nu-și ascunde antipatia față de Brătianu ca personaj incomod pentru obiectivele și strategemele mai marilor Conferinței, transferă acest resentiment asupra dezbaterii fondului problemei, evidențiind astfel o conduită care avea să se perpetueze și să genereze noi motive de discordie în soluționarea pretențiilor legitime ale României de recunoaștere internațională a unității naționale și a reunirii provinciilor istorice cu patria mamă⁹. Poziția britanicilor nu diferea substanțial de cea a francezilor. Clemanceau voia de asemenea să „penalizeze” România pentru „trădarea” de a fi încheiat pacea separată cu Puterile Centrale în mai 1918, după „abandonarea” ei de către Alianți în urma prăbușirii frontului estic. Francezii și britanicii l-ar fi preferat mai curând ca interlocutor pe Take Ionescu, eternul adversar al lui Brătianu, mai flexibil și

dispus să cedeze presiunilor exercitate în chestiunea Banatului.

Dacă în privința anumitor revendicări românești, cele privind Basarabia și Bucovina au fost cumva acceptate de Alianți, în ceea ce privește Banatul și Transilvania negocierile au fost tensionate de la un capăt la altul. În bătălia pentru Ardeal cu lobby-ul maghiar, concesiile făcute Budapestei de către Alianți, care ar fi agreat o frontieră româno-ungară mai întâi pe Mureș, ce s-a translatat, prin forța lucrurilor și prezența armatei regale românești în zonele compact locuite de români, din ce în ce mai mult spre vest, au fost anihilate de factorul surpriză care l-a constituit instaurarea în martie la Budapesta a unei „republici a sfaturilor” după rețetă bolșevică, rusească. Această situație încărcată de pericole pentru întreaga Europă Centrală și mai ales agresivitatea noii armate roșii maghiare, care a lansat atacuri asupra firavelor trupe cehoslovace și contra românilor, au înclinat balanța în favoarea nevoii pacificării zonei cu contribuția trupelor române, evidențiindu-se cu claritate ideea că o Românie Mare și puternică, loială Antantei, pavăză pe Nistru și pe Tisa împotriva subversiunii bolșevice, reprezenta cu necesitate o condiție decisivă a stabilității și echilibrului preconizate de sistemul versailles-ez. Acțiunile hotărâte ale armatei române care a zdrobit regimul criminal al lui Bela Kun și care au permis Conferinței de la Paris să-și atingă punctele înscrise pe agenda sa au dat nu numai greutate și consistență demersurilor diplomatice

depuse de delegația română în lunile ce au urmat, ci și temeiul deplinei raționalități politice pe care Versailles-ul și-o revendica alături de principiul sacrosanct al respectării dreptului naționalităților la existență recunoscută în cadrul unor state națiuni suverane, cu frontiere garantate la scară internațională¹⁰.

Primul tratat finalizat și semnat în cadrul Conferinței de la Paris între Aliți și statele învinse a fost cel cu Germania. Acesta a reprezentat pentru România o altă mare și dureroasă dezamăgire, întrucât interesele sale de a obține reparațiile cuvenite, recuperându-și astfel prejudiciile pricinuite de ocupanți în anii 1916-1918, au fost ignorate cu nonșalanță.

Ion I.C. Brătianu avea să constate că: „chestiunea reparațiilor este insuficient rezolvată și în privința lor egoismul celor Mari e feroce. Mi s-a făgăduit să se țină seama de noi la distribuție dar în orice caz, decepția va fi formidabilă”¹¹.

La 28 iunie 1919, Ion I.C. Brătianu și generalul Constantin Coandă au fost nevoiți să semneze în Sala Oglinzilor de la Versailles tratatul de pace cu Germania. De conținutul acestuia cei doi fuseseră informați cu doar o zi înainte, fără însă să poată intra în posesia textului tratatului imprimat. Germania renunța în favoarea României la toate drepturile, titlurile și privilegiile pe care le avea asupra cablului Constanța-Constantinopol, Germania reconfirma acceptul din armistițiul din 11 noiembrie 1918 și renunța la beneficiul prevederilor conținute în tratatul din 7 mai 1918 de

la București și se obliga să înapoieze României valorile sau orice alte produse ce ar fi primit în virtutea sus-amintitului tratat, după cum se angaja de a repara toate pagubele provocate populației civile în perioada ocupației.

Tratatul de Pace cu Austria a recunoscut legitimitatea actului istoric de la 28 noiembrie 1918 prin care Bucovina se unea cu România. La 10 august 1920 prin tratatul de la Sèvres s-a stabilit pe de altă parte frontiera de nord a României cu Polonia și Cehoslovacia.

În cadrul negocierilor legate de elaborarea tratatului cu Austria, Consiliul Principalelor Puteri Aliate și Asociate a informat delegațiile micilor state aliante România, Cehoslovacia, Polonia, Iugoslavia și Grecia despre decizia Marilor Puteri ale Antantei de a impune acestora un tratat de natură să ofere garanții pentru asigurarea protecției minorităților. Brătianu a precizat că România a asigurat deja egalitatea deplină a drepturilor, libertăților politice și religioase ale cetățenilor săi, fără deosebire de rasă sau religie, că orice persoană născută în România, care nu are altă cetățenie precum și toți locuitorii din teritoriile unite cu România, care nu optează pentru o altă cetățenie, sunt de drept cetățeni români. Dar România nu era dispusă să accepte intervențiile guvernelor altor state în aplicarea legilor sale interne. Se repeta peste ani situația creată după Tratatul de la Berlin prin care independența și frontierele României erau condiționate de anumite prevederi legate de minorități.

În plus, România ca și celelalte state succesoare ale fostului Imperiu Habsburgic erau somate să preia obligații financiare ce ar fi servit acestor țări prin preluarea unei părți din datoria externă a Austriei. Brătianu vedea rezolvarea problemei nu prin tratatul cu Austria, ci într-un proces mai laborios în cadrul Ligii Națiunilor. În condițiile în care Marile Puteri s-au dovedit intratabile Brătianu a părăsit Conferința anunțând că România va refuza să semneze tratatul cu Austria, dar și tratatul privind minoritățile. România a continuat această strategie politică de rezistență față de presiunile mai marilor aliați, până când, după schimbarea de guvern, Al. Vaida-Voevod, înlocuindu-l pe intransigentul Brătianu, a reluat tratativele și făcând anumite concesii a împuternicit pe generalul Constantin Coandă să semneze cele două tratate. În toată această perioadă Consiliul Suprem a „șantajat” România cu „represalii” legate de blocarea semnării tratatului cu Bulgaria, punându-se sub semnul întrebării legitimitatea apartenenței Dobrogei și Cadrilaterului la România.

La 10 decembrie 1919 România a „cedat” deci și a semnat alături de cele două tratate amintite mai sus și tratatul cu Bulgaria.

Anul 1919 consemnează și intensivele acțiuni politice, militare și diplomatice ale guvernului român în vederea tranșării spinoasei probleme a consfințirii unirii Transilvaniei cu România din punct de vedere al dreptului internațional. Tratatul de la Trianon semnat la 4 iunie 1920 cu

Ungaria nu a fost unul care a conștientizat doar Bucureștiul și Budapesta, așa cum istoriografia revizionistă maghiară se străduiește de decenii să acrediteze ideea unui diktat de neacceptat, ci a fost un tratat semnat de Ungaria cu 18 state, de pe poziția de stat-agresor, vinovat de declanșarea primului război mondial.

Ungaria post-trianonică este o realitate istorică. Ungaria Mare este un mit prin care se încearcă la nesfârșit acreditarea unei himere împotriva unei configurații europene care trebuie să țină cont de adevărul istoric și de adevăratele raporturi etno-demografice, între populația majoritar românească și minoritatea maghiară din Transilvania.

La scurt timp după Trianon, la Sèvres s-a semnat tratatul între Principalele Puteri Aliate și Asociate și Polonia, România, Statul sârbocroat-sloven și Statul ceho-slovac prin care au fost stabilite fruntariile între statele succesoare ale Austro-Ungariei, afară de Italia. Acest tratat completează tratatele de la Trianon și Saint Germain, cu Ungaria și Austria prin care se stabilesc în mod ferm și irevocabil frontierele României cu Ungaria și apartenența Bucovinei la România (20 octombrie 1920).

Dacă unirea Basarabiei cu România s-a produs în fapt în anul 1918, pe parcursul unui proces ce a căpătat o tot mai relevantă amploare național-populară, recunoașterea internațională a acestui act istoric de voință colectivă a românilor a înregistrat nu puține sinuoșități, opreliști, ezitări, din partea Celor Mari, în special Statele Unite,

care continuau să considere în mod eronat și straniu că Basarabia care fusese răpită Moldovei în 1812 fusese „parte” a imperiului țarist, aliat al Antantei, ce se prăbușise, lăsând locul unei Rusii sovietice care nu avusese un loc la Conferința de Pace.

Eforturile diplomatice ale României, care și-a susținut cu tenacitate și argumente irefutabile cauza în privința Basarabiei, au dat în cele din urmă roade.

Prin intervențiile repetate și convingătoare ale lui Nicolae Titulescu, ministrul României la Londra, textul tratatului privind apartenența Basarabiei la România a fost completat și îmbunătățit. La 28 octombrie 1920 a fost semnat la Paris Tratatul între Imperiul britanic, Franța, Italia, Japonia,

principalele puteri aliate și România, prin care se recunoștea deplina justificare a Unirii Basarabiei cu România. Pentru partea română au semnat ministrul de externe Take Ionescu și Dimitrie I. Ghica, ministrul României la Paris. Se încheia astfel un ciclu istoric și se deschidea o nouă etapă în existența multimilenară a românilor, care trăiau de acum între fruntarii pe care comunitatea internațională le-a acceptat, promițând garantarea lor sub auspiciile Ligii Națiunilor și dreptului internațional.

România Mare, stat suveran, independent și unitar își făcea cu demnitate intrarea pe scena istoriei Europei și a lumii.

Note

¹ Emilio Gentile, *Asceza e declino dell'Europa nel mondo 1898-1918*, Garzanti, Milano, 2018, pp. 447-448; vezi de asemenea Robert Gerwarth, *Cei învinși. De ce nu s-a putut încheia primul război mondial 1917-1923*, Ed. Litera, București, 2017.

² Vezi și Margaret Macmillan, *Făuritorii păcii. Șase luni care au schimbat lumea*, Ed. Trei, București, 2018, pp. 23-25.

³ Ian Kershaw, *Drumul spre Iad. Europa, 1914-1949*, Ed. Litera, București, 2017, pp. 162-163.

⁴ Winston Churchill, *Al doilea război mondial*, vol. I, Paul Editions, București, 2019, p. 8.

⁵ A.F. Legendre, *Tour d'horizon mondial*, Payot, Paris, 1920, p. 74.

⁶ Ion Calafeteanu, Gheorghe Sbârână, *Tratatate de pace ale României 1919-1920*, Ed. Muzeul Literaturii Române, București, 2017, p. 19.

⁷ C. Botoran, I. Calafeteanu, E. Campus, V. Moisuc, *România și Conferința de Pace de la Paris (1918-1920), Triumful naționalităților* (coord. V. Moisuc), Ed. Dacia, Cluj Napoca, 1983, p. 304.

⁸ Margaret Macmillan, *op. cit.*, p. 177.

⁹ Harold Nicolson, *Peacemaking 1919*, The Universal Library Grosset & Dunlop, New York, 1965, pp. 135-137.

¹⁰ Vezi în acest sens Dumitru Preda, *Sub semnul Marii Uniri. Campaniile Armatei Române pentru întregirea țării 1916-1920*, Ed. Academiei Române – Ed. Militară, București, 2018.

¹¹ Dumitru Preda, Ioan Chiper, Alexandru Ghișa (coord.), *România la Conferința de Pace de la Paris (1919-1920), Documente Diplomatice, vol. I (1*

decembrie 1918-28 iunie 1919), Liga pentru unitatea românilor de pretutindeni, Ed. Semne, București, 2010, p. 494.

Bibliografie

Lucrări cu caracter general și special

BOTORAN, C., Calafeteanu, I., Campus E., Moisuc, V., *România și Conferința de Pace de la Paris (1918-1920), Triumful naționalităților* (coord. V. Moisuc), Ed. Dacia, Cluj Napoca, 1983.

CALAFETEANU, Ion, Gheorghe Sbârnă, *Tratatetele de pace ale României 1919-1920*, Ed. Muzeul Literaturii Române, București, 2017.

CHURCHILL, Winston, *Al doilea război mondial*, vol. I, Paul Editions, București, 2019.

GENTILE, Emilio, *Asceza e declino dell'Europa nel mondo 1898-1918*, Garzanti, Milano, 2018.

GERWARTH, Robert, *Cei învinși. De ce nu s-a putut încheia primul război mondial 1917-1923*, Ed. Litera, București, 2017.

KERSHAW, Ian, *Drumul spre Iad. Europa, 1914-1949*, Ed. Litera, București, 2017.

LEGENDRE, F.A., *Tour d'horizon mondial*, Payot, Paris, 1920.

MACMILLAN, Margaret, *Făuritorii păcii. Șase luni care au schimbat lumea*, Ed. Trei, București, 2018.

NICOLSON, Harold, *Peacemaking 1919*, The Universal Library Grosset & Dunlop, New York, 1965.

PREDA, Dumitru, *Sub semnul Marii Uniri. Campaniile Armatei Române pentru întregirea țării 1916-1920*, Ed. Academiei Române – Ed. Militară, București, 2018.

Idem, Chiper, Ioan, Ghișa, Alexandru (coord.), *România la Conferința de Pace de la Paris (1919-1920), Documente Diplomatice, vol. I (1 decembrie 1918-28 iunie 1919)*, Liga pentru unitatea românilor de pretutindeni, Ed. Semne, București, 2010.

